07.02.23р. 05гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Крапка з комою у складному реченні

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

Теоретична частина

- Перегляньте. Розділові знаки в складному реченні. Кома і крапка з комою в складному реченні" https://www.youtube.com/watch?v=NGqC2OhC3rg

- Пригадайте, які речення називаються складними? Які ви знаєте види складних речень?

ВИДИ СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ			
Вид речення		**Вид та засоби зв'язку**	**Приклади**
Сполучникове	**Складносурядне**	***Сурядний зв'язок*** (сурядні сполучники; інтонація)	***І*** *діти сміються,* ***і*** *вітер привітно в каштанах шумить.*
	Складнопідрядне	***Підрядний зв'язок***(підрядні сполучники або сполучні слова; інтонація)	*Не може кермувати людьми той,* ***хто*** *сам не бачить шляху із пітьми.*
Безсполучникове		***Безсполучниковий зв'язок*** (інтонація).	*Осипається листя, жмуться і горбляться берези.*

План заняття

1. Кома в складному реченні.
2. Крапка з комою у складному реченні.

1. Кома у складносурядному реченні

Зазвичай у складносурядному реченні **ставимо кому** на межі частин **перед і (й), та, або, чи, а, проте, але, зате, однак,** а також перед другим компонентом парних сполучників **або…або, чи…чи, то…то, ні…ні, не то…не то, хоч…хоч**: **Чи** то так сонечко сіяло, чи так мені чого було! (Т. Шевченко). Кожна дівчинка з

дитинства мріє стати принцесою, **і** Хеловін – саме час здійснити свою дитячу мрію (З видання «Модна леді»).

Кома у складнопідрядному реченні

Зазвичай частини складнопідрядного речення виокремлюємо **комами**: Щоб зрозуміти, чи хлопець закохався, треба зрозуміти його самого (З видання «Модна леді»). Сайт «Українська музика» - некомерційний проєкт, який сприяє поширенню сучасної української музичної культури у світі (Фейсбук); **рідше** – тире й крапкою з комою.

СТАВИМО КОМУ		
умова	як ставимо кому	приклади
бо, де, коли, який, як, щоб, немов + підрядне речення	на межі частин складнопідрядного речення перед сполучником (сполучним словом)	Люблю, **немов** ніколи не любив. Тигрицею, **яку** печуть тавром, ревла земля під кінським копитом (Юрій Клен).
тому що, через те що, незважаючи на те що, унаслідок того що, для того щоб, замість того щоб, після того як, у той час як, з тих пір як, тоді як + підрядне речення	один раз: або перед сполучником, або в середині нього (залежно від логічного наголосу)	У житті нічого страшного статися не може, **тому що** це просто реалістичний сон (Л. Дереш). Або: У житті нічого страшного статися не може **тому, що** це просто реалістичний сон.
при збігу двох сполучників, якщо, вилучивши підрядне речення, не треба перебудовувати головне	між сполучниками	Ті, що вийшли з тьми, у пітьму і кануть, бо, **коли сходить світило дня**, тьмяніють світила ночі (Я. Галан).

Між частинами **складного речення з кількома підрядними** теж ставимо **коми**, але не завжди.

СТАВИМО КОМУ		НЕ СТАВИМО КОМУ	
умова	**приклад**	**умова**	**приклад**
між підрядними частинами **НЕМАЄ сурядних**	*Голубооким дівчатам, які збираються підкорити всіх на*	між підрядними частинами **Є сурядні**	*Саме Маверик почав маркувати свою велику рогату худобу,*

сполучниківі, й, та, або, чи	*вечірці, не варто користуватися рожевими тінями, **бо** повіки здаватимуться припухлими* (З видання «Модна леді»).	**сполучники *і, й, та, або, чи***	*яка полюбляла втікати на свободу **і** яку викрадали сусіди* (З вікіпедії).

Кома у безсполучниковому складному реченні

СТАВИМО КОМУ	
умова	**приклад**
частини **рівноправні** (між ними можна поставити єднальний сполучник), події в них відбуваються **одночасно** або **послідовно**	*Літак у небі креслить кола срібні,*[і]*колодязні ридають журавлі* (Д. Кремінь). *Горить сонце, гуляє вітер* (О. Травневий).

2. Крапка з комою у складносурядному реченні

СТАВИМО КРАПКУ З КОМОЮ	
умова	**приклад**
частини складносурядного речення **дуже поширені**, мають **свої розділові знаки або віддалені** за змістом	*Осінній вітер в лузі свище, вербу хитаючи тонку; **а** я схиляюся ще нижче себе побачити в струмку* (Т. Осьмачка).

Крапка з комою у складнопідрядному реченні

КРАПКУ З КОМОЮ ставимо між однорідними **ускладненими** й **віддаленими** за змістом підрядними реченнями: *Я люблю їхати на поле тоді, як ниви зеленіють та хвилюються зеленими хвилями; **коли** обважнілі колоски черкають об голову, об вуха; **коли** ниви поцяцьковані синіми волошками та червоними маками* (І. Нечуй-Левицький).

Крапка з комою у безсполучниковому реченні

СТАВИМО КРАПКУ З КОМОЮ	
умова	**приклад**
частини **ускладнені** й мають свої розділові знаки	*Хмари темнішали, обволікаючи фіолетово-чорні вершини; небо набирало дедалі густішої барви* (А. Андрухович).

частини **далекі** за змістом	*Я віддано служив своїй коханій; Пігмей мені ввижався в великані* (М.де Сервантес)

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Вправа 1. *Прочитайте, поясніть уживання розділових знаків.*

1. Який простір і як легко дихати! (Т. Масенко) 2. А уночі вже сад шумів і крізь гілля сміялись зорі (В. Сосюра). 3. Люблю, коли дощить і вітер скаженіє, під блискавицями гне вікові дуби (Ю. Боярунець). 4. Бездонне небо і безмежний світ! (Л. Костенко) 5. Як гарно, коли просто пада сніг й парує чашка липового чаю (О. Радушинська). 6. Як радісно мені, що скоро сніг розтане й зелене убрання надінуть дерева (В. Сосюра). 7. Вдалині хиталися дерева і синів задуманий прибій (В. Сосюра).

Вправа 2. *Перепишіть, розставляючи розділові знаки.*

1. Ми віримо що людина завжди буде сприйнятлива до прекрасного і ніколи не вгамується в ній жага творчості (О. Гончар). 2. Жити треба так ніби тебе завжди бачать люди і твоє серце прозоре (О. Духнович). 3. Правду кажучи я вже не розберу де кінчається наука і починається бізнес (П. Загребельний). 4. Я люблю коли є в домі діти і коли вночі вони сміються (М. Рильський). 5. Коли батько говорив про дочку обличчя в нього ставало добрим і сірі очі променіли (М. Коцюбинський).

Вправа 3. *Перепишіть, розставляючи розділові знаки.*

1. Ліси розстилають таємничі шерехи під ногами перешіптується туман невидимі крила качок пролопотіли над верхівками дерев і обізвалися сплеском у лісовому озерці (М. Стельмах). 2. Дерева не менш складні організми аніж люди просто вони інакше відчувають плин часу та живуть іншими часовими категоріями (В. Дрозд). 3. І людина чиє життя завжди схоже на життя сізіфове має подякувати вічно молодій природі за її вічно молоду віру і надію за те щасливе натхнення яким вона наділяє й людину (Є. Гуцало). 4. Сонце червоно граючи сідало захід палав наче пожежею (Панас Мирний). 5. Летять роки я сам не відаю куди (О. Довгий).

- Підкресліть у кожному реченні граматичні основи.

Вправа 4 . Перепишіть речення й розставте в них розділові знаки.

1. З глибини землі цупке коріння тягне цілющі соки і на живих гілках дуба проростає зелене листя (І. Цюпа). 2. В країнах теплих полудневих злітає дощ із хмар рожевих і переймають на путі його проміння золоті (Олександр Олесь). 3. Пишіть листи і надсилайте вчасно коли їх ждуть далекі адресати коли є час коли немає часу і коли навіть ні про що писати (Л. Костенко). 4. Я помітив що в таборах де було голодно і холодно люди відчували себе дуже здоровими й міцними духом (М. Дочинець). 5. У нас є до кого звернутися лише тоді коли тобі добре (Л. Костенко). 6. Надію в хаті поважайте її на видному тримайте бо де у хаті вона є туди і щастя забреде (С. Горлач). 7. Бери стільки скільки можеш підняти інакше надірвешся й утратиш усе що маєш (В. Шкляр). 8. Притихли люди знітилися свідки сльозина блиснула в якоїсь тітки (Л. Костенко). 9. Одгоріли погасли останні огні облетіло жоржиною літо. 10. Білі акації будуть цвісти в місячні ночі жагучі промінь морями заллє золотий річку і верби і кручі (В. Сосюра).

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл.закл.загальн.серед.освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 208.: іл.

Вправа 472 (с. 139).